

PER QUÈ CREIEM?

Perquè alguna vegada hem tingut alguna experiència del transcendent. L'experiència és ciència, no pas especulació. Les creences no són només una ciència exacta, són art i pertanyen a l'àmbit de l'experimental. Per aquest motiu tenen efectes sobre la psique i, per tant, sobre la conducta. Creure és una activitat que implica tot l'ésser, tant el conscient com l'inconscient, tan el racional com l'irracional.

L'antropologia, que no deixa res per verd, busseja en el fet humà de creure. En aquest sentit, recomano llegir *Antropologia de les creences. Religió, simbolisme, irracionalitat*, de Carles Salazar (Fragmenta editorial). A partir dels estudis de grans antropòlegs com Frazer, Malinowski i Lévi-Strauss, de sociòlegs com Durkheim i Weber, del lingüista Saussure i dels mestres de la psicoanàlisi Fred i Jung, Salazar no planteja la irracionalitat (que se suposa que és la creença) com una patologia sinó que intenta explicar per què amb mitjans ordinaris ens endinsem en la creença de l'extraordinari. Així, argumenta que les creences no són creences (necessàriament) falses, sinó contraintuïtives: són creences que contradiuen la idea de realitat que usem en la nostra vida quotidiana.

Tots creiem en alguna cosa: en la vida, per exemple, encara que no s'hi vegi la lògica, o encara que més aviat s'hi vegi com un sense sentit, sobretot davant la mort. Quan es parla de *creure* ens referim al clàssic concepte de creure en el que podríem dir l'esperit o el sobrenatural en abstracte, o en éssers concrets, esperits, déus sobrenaturals. El fet de creure té una llarga història. Les religions, tant les anomenades primitives com les més elaborades filosòficament o simbòlicament, en són un exemple.

En base a les manifestacions que generen les creences, els antropòlegs han elaborat complexes teories que, eixamplant-les per aquí o fins negant-les per allà, han arribat a una conclusió senzilla: els humans, éssers fràgils sobretot emotivament, tenim necessitat de socialització. I les creences són el nexa sagrat, vet aquí la paraula clau, dels lligams amb tot allò que ens depassa com a humans i amb tot allò de què tenim una noció natural, que ve de qui sap quines fondàries de la naturalesa de què formem part. Jung parla de l'inconscient col·lectiu com d'una fàbrica de símbols extrets del més profund de la naturalesa humana. Els símbols expliquen realitats extraordinàries.

La diferència entre els mamífers més evolucionats (tant, que a vegades semblen humans) i els humans pròpiament dits és aquesta: la necessitat que tenim els humans de sacralitzar l'ordinari de les nostres vides, que no

serien diferents de les vides dels animals si no fos per aquesta capacitat que tenim de donar un sentit al que fem. A l'hora de sacralitzar moments de la vida quotidiana per tal de convertir-los en extraordinaris, valuosos, i, per tant, estimables de compartir amb la comunitat, els ritus hi tenen un gran paper. Ja siguin ritus de pas o iniciàtics com ara circumcisions, bateigs, comunions, casaments, enterraments, o ja siguin ritus religiosos o litúrgics com ara pregàries, consagracions, sacrificis o comunions (en espècie, com menjar la carn de l'animal sacrificat, o simbòliques, com en l'eucaristia cristiana). Els ritus fomenten la cohesió de la comunitat. Per això, tot i el nostre temps de descreença, els ritus, cada vegada més dessacralitzats o laics, continuen la tasca d'integració, on cada membre se sent lligat als seus congèneres per una banda, i a una entitat superior, abstracta, que ho engloba tot per l'altra.

En el subconscient (el rebost dels símbols!) alguna veu ens diu (diguem-li saviesa de la vida) que a penes som un conglomerat de partícules elementals que un bon dia s'ajunten per constituir el que creiem que som. Si creiem això tan vague, tan relatiu, però que és experiència pura, absoluta, bé podem creure que som alguna cosa que depassa els propis límits. Les creences contradiuen la idea de realitat ordinària quan es transforma en realitat extraordinària que dóna sentit als actes de la vida. Em sembla veure en "l'irracional" de les creences una aportació, sens dubte de les més humanes, a la nostra naturalesa primària.

Teresa Costa-Gramunt